HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

[א]ונכפה כמומין שבסתר דמי והני מילי דקביע ליה זמן אבל לא קביע ליה כמומין שבגלוי דמי: **מתני'** [ב]האיש שנולדו בו מומין אין כופין אותו להוציא אמר רשב"ג בד"א במומין הקטנים אבל במומין הגדולים כופין אותו להוציא: **גמ'** רב יהודה תני נולדו חייא בר רב תני היו מ"ד נולדו כ"ש היו דקסברה וקיבלה מאן דאמר היו אבל נולדו לא תנן אמר רבן שמעון בן גמליאל בד"א במומין קטנים אבל במומין גדולים כופין אותו להוציא בשלמא למ"ד נולדו היינו דשאני בין גדולים לקטנים אלא למ"ד היו מה לי גדולים מה לי קטנים הא סברה וקיבלה כסבורה היא שיכולה לקבל ועכשיו אין יכולה לקבל (א) ואלו הן מומין גדולים פירש רשב"ג (א)[כגון] ניסמית עינו נקטעה ידו ונשברה רגלו אתמר ר' אבא בר יעקב אמר ר' יוחנן הלכה כרשב"ג [ג]רבא אמר רב נחמן הלכה כדברי חכמים ומי א"ר יוחנן הכי והא (ב)אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן בכל מקום ששנה רשב"ג במשנתנו הלכה כמותו חוץ מערב וצידן וראיה אחרונה (ג)אמוראי נינהו ואליבא דרבי יוחנן: **מתני'** (ד)[ד]ואלו שכופין אותו להוציא מוכה שחין ובעל פוליפוס והמקמץ והמצרף נחושת והבורסי בין שהיו עד שלא נישאו ובין משנישאו נולדו ועל כולן אמר רבי מאיר אע"פ שהתנה עמה יכולה היא שתאמר סבורה הייתי שאני יכולה לקבל ועכשיו איני יכולה לקבל [ה]וחכ"א מקבלת היא על כרחה חוץ ממוכה שחין מפני שממקתו מעשה בצידון בבורסי אחד שמת והיה לו אח בורסי [ו]אמרו חכמים יכולה היא שתאמר לאחיך הייתי יכולה לקבל ולך איני יכולה לקבל: **גמ'** מאי בעל פוליפוס אמר רב יהודה אמר שמואל ריח החוטם במתניתא תנא (ה)ריח הפה רב אסי מתני איפכא ומנח בה סימנא שמואל לא פסיק פומיה מכוליה פירקין: והמקמץ: מאי מקמץ אמר רב יהודה זה המקבץ צואת כלבים מיתיבי (ו)מקמץ זה בורסי ולטעמיך תיקשי לך מתניתין המקמץ והמצרף נחושת והבורסי בשלמא מתניתין לא קשיא כאן בבורסי גדול כאן בבורסי קטן אלא לרב יהודה קשיא תנאי היא דתניא מקמץ זה בורסי ויש אומרים זה המקמץ צואת כלבים: והמצרף נחושת והבורסי: מאי מצרף נחושת (ז)רב אשי אמר חשלי דודי רבה בר בר חנה אמר זה המחתך נחושת מעיקרו תניא כוותיה דרבה בר בר חנה איזהו מצרף זה המחתך נחושת מעיקרו (ח)אמר רב האומר איני זן ואיני מפרנס יוציא ויתן כתובה אזל ר' אלעזר אמרה לשמעתא קמיה דשמואל אמר [ז]אכסוה שערי לאלעזר עד שכופין אותו להוציא יכפוהו לזון (ט)ורב אין אדם דר עם נחש בכפיפה כי סליק רבי זירא אשכחיה לרבי בנימין בר יפת דיתיב וקאמר לה משמיה דרבי יוחנן אמר ליה על דא אכסוה שערין לאלעזר בבבל אמר רב יהודה אמר רב (י)אסי אין מעשין אלא לפסולות כי אמריתה קמיה דשמואל אמר כגון [ח]אלמנה לכהן גדול וגרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל לנתין ולממזר אבל נשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה אין כופין אותו ורב תחליפא בר אבימי אמר שמואל [ט]אפילו נשא אשה ושהה עמה י' שנים ולא ילדה כופין אותו תנן אלו שכופין אותו להוציא מוכה שחין ובעל פוליפוס בשלמא לרב אסי דרבנן קתני דאורייתא לא קתני אלא לרב תחליפא בר אבימי ליתני נשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה כופין אותו אמר רב נחמן לא קשיא הא במילי הא בשוטי מתקיף לה רבי אבא [1]בדברים לא יוסר עבד אלא אמר רבי אבא הא והא [י]בשוטי

נכפה. חולי שממנו נופל לארץ ויש לו זמן לבא: **כמומין שבסתר דמי.** לפי שנזהרת ביום זמנה מלאכת בין הבריות: **מתני' מומין גדולים.** מפרש בגמרא: **גמ' נולדו.** משנשאה: **ומי אמר ר' יוחנן הכי.** דהלכה כרבן שמעון בהא לחודא והא בכל מקום ששנה קאמר: **ערב וצידן וראיה אחרונה.** ערב בגט פשוט(כ). צידן במי שאחזו קורדיקוס(ל). ראיה אחרונה בסנהדרין בפרק זה בוררין(מ) ובשתי ראיות נחלק הלכה כמותו בראשונה ולא באחרונה אמרו לו הבא ראיה אמר אין לי ראיה כו': **מתני' בעל פוליפוס.** מפרש בגמ': **המקמץ והמצרף נחשת.** מפרש בגמ'. וכולן מפני שאומנות מסרחת היא: **שממקתו.** לשון המק בשרו (זכריה יד): **גמ' לא פסק פומיה.** סימנא דשמואל ריח הפה אמר: **לא פסק פומיה מכולי פירקין.** תמיד היה שגור בפיו: **תיקשי לך מתני'.** דקא חשיב להו בתרין: (נ)**מקמץ צואת כלבים.** לא ידעתי (ס)מה צורך בה אבל באשכנז ראיתי ששורין בהם הבגדים לפני כבוסן יום או יומים: **בשלמא מתני' לא קשיא.** אברייתא דאיכא למימר האי דחשיב ליה בתרי הכי קאמר אחד בורסי קטן דהיינו מקמץ ואחד בורסי גדול: **בורסי קטן.** שהוא עני ויש לו עורות מעט: הכי גרסינן **תנאי היא דתניא מקמץ זה בורסקי ויש אומרים זה המקמץ צואת כלבים** והכי גרסי' לה בתוספתא. והא דרבי יוסי ברבי יהודה מלתא אחריתי קאמר ושם היא שנויה: **חשלי דודי.** מחשלין ומרדדין נחשת ועושין ממנו יורות ומסריח הוא: **מעיקרו.** ממקום מוצאו מן הארץ: **אכסוהו שערי.** האכילוהו שעורים כבהמה. כל הנאכל שלא כדרכו קרי ליה כוסס: **וקאמר לה.** להא מילתא דרב: **משמיה דר' יוחנן.** דאיהו נמי כרב סבירא ליה: **אין מעשין.** אין כופין להוציא: **אין כופין.** דלא כפינן אפריה ורביה: **ואלו שכופין.** הני אין אפריה ורביה לא: **בשלמא לרב אסי.** לא תקשי הא דלא חשיב פסולות במתניתין דאיכא לשנויי: **דרבנן קתני.** הנך דאיסורא דידהו לא כתיבא באורייתא: **ליתני נשא אשה ושהה כו'.** דמדאורייתא לא מיחייב לאפוקה דאפשר ליקח לו אשה אחרת עליה אבל מדרבנן קאמר דכל כמה דאיתא להא גביה לא נסיב אחריתי: **הא במילי.** אפריה ורביה במילי מייסרינן בשוטי לא רדינן ליה אבל הנך בשוטי נמי רדינן ליה שאי אפשר לה לקבל:

התם

אבל במומין גדולים כופין אותו להוציא. גבי איש ליכא למימר דנסתחפה שדה של אשה דאיש אינו שדה של אשתו כדפריש' בריש מכילתין (דף ג: ד"ה מגיא): **כופין** אותו להוציא. נראה לר"י דיוציא ויתן כתובה אע"פ שמגרשה בעל כרחו כמו בבאה מחמת טענה דמשמע בסוף הבא על יבמתו (יבמות סה:) דנותן כתובה אע"פ שמגרשה בעל כרחו ובתוספתא קתני בהדיא אמומין דהכא יוציא ויתן כתובה: **סבורה** הייתי שאני יכולה לקבל. קצת תימה דאם כן כל אשה תערים ותאמר כדי שיתן לה כתובה שתאמר איני יכולה לקבל ויגרשנה ושמא במקום שיש חשש ערמה אין לה כתובה: **אלא** לרב יהודה קשיא. תימה דאמאי לא משני דהא דאמר רב יהודה (אמר שמואל) המקמץ צואת כלבים היינו בורסי קטן דבפרק מי שמתו (ברכות כה.) משמע דאיכא צואת כלבים בעיבוד עורות דתניא התם לא יקרא אדם קריאת שמע לא כנגד צואת כלבים ולא כנגד צואת אדם כו' בזמן שנתן לתוכן עורות: **ליתני** נשא אשה ושהה עמה עשר שנים. וא"ת דתקשי ליה ברייתא דשלהי הבא על יבמתו (יבמות סד.) דתניא נשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה אינו רשאי לבטל ויוציא ויתן כתובה ונראה לפרש דלשון יוציא לא משמע כפייה אלא בדבר שמתנהג עם האשה שלא כדין אבל התם דקתני יוציא משום ביטול פריה ורביה לא משמע דכופין:

הדרן עלך המדיר

מסורת הש"ס

א) [רש"ל], ב) גיטין לח. עה. ב"ק סט. ב"ב קעד. סנהדרין לא. [ב"מ לח: בכורות כד.], ג) [ב"מ לח:], ד) [ע' תוס' לעיל ע. ד"ה יוציא], ה) [תוספתא פ"ז], ו) [תוספתא ספ"ז], ז) [בערוך ערך חשל ב' גרס אמר רב חשלי דודי], ח) לעיל סג., ט) [לעיל עב. לקמן פו:], י) [בהרא"ש איתא אמר ר"י אמר רב אין וכו' אכן בהרי"ף איתא רב אסי ולכאורה צ"ל אסי וכ"א בשאלתות פ' תולדות סימן יח], כ) [ב"ב קעג:], ל) [גיטין עד.], מ) [דף לא.], נ) [צ"ל אחר ד"ה הכי גרסינן], ס) [וע' ברכות כה. דזמן שיש בהן עורות פירש"י דקאי אצואת כלבים וע"ע בחגיגה ד. ברש"י ד"ה המקמץ מפרש במס' כתובות וכו' ואומר אני לתקן בהן עורות שקורין כו' וע"ע רש"י במשנה דב"ב יז. ד"ה נברכת ששורין את הבגדים יום או יומים בצואת כלבים וכ"כ רש"י עוד שם יט. ד"ה מן המחמצן וכו'],

עין משפט נר מצוה

ס א מיי' פכ"ה מהל' אישות הל"ב סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' לט סעי' ד בהג"ה וסי' קיז סעי' ה וסי' קנד סעי' ה בהג"ה:

סא ב ג מיי' שם הל' יא סמג שם טוש"ע שם סי' קנד סעי' ד:

סב ד ה מיי' שם הלי"ב טוש"ע שם סעי' א:

סג ו מיי' שם הל' יג טוש"ע שם סעי' ב וסי' קסה סעי' ד:

סד ז מיי' פי"ב שם הל' יד סמג שם טוש"ע שם סימן ע סעי' ג וסי' קנד סעי' ג:

סה ח מיי' פי"ז מהל' איסורי ביאה הל"ז סמג לאוין קכא טוש"ע שם סי' ו סעי' א וסעי' ו:

סו ט מיי' פט"ו מהל' אישות הל' ז סמג עשין מט טוש"ע שם סי' קנד סעי' ו בהג"ה וסעי' י:

סז י מיי' שם טוש"ע שם סעיף כא:

◆

תורה אור השלם

1. בִּדְבָרִים לֹא יִוָּסֶר עָבֶד כִּי יָבִין וְאֵין מַעֲנֶה: משלי כט יט

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' ואלו הם מומין גדולים. נ"ב מכאן עד איתמר הוא מתני' ומתיבת איתמר מתחיל גמרא [וכ"א בס"י וברי"ף]:

◆

מוסף רש"י

זה המקמץ צואת כלבים. בידו, ואומר אני כי לתקן בהן עורות שקורין קורדווי"ן שמעבדין אותן בצואת כלבים (חגיגה ד.). **אין אדם דר עם נחש בכפיפה.** בתוך קופה אחת (לקמן פו:) בתוך סל אחד, שכשלא ישמר ישכנו (לעיל עב.).

◆

תוספות רי"ד

נמצא דם ולא נמצא שם גלד אע"פ שיש ג' ימים שמכרה לו הדבר ספק שי"ל אחרי שמכרה לו הטריפה וי"ל נמי טרם שמכרה לו הטריפה ואע"ג דאיכא ג' ימים שמכרה לו ול"א מדלא איגלד שמא בתוך ג"י ניקב שיש נקב שאינו מגליד לימים רבים ולא ברירה לן אלא בפחות מג' ימים לא מגליד. וה"ה נמי אם נמצא גלד ויש לו יותר מג' ימים שמכרה לו ויש ספק בדבר ואין ידוע אימתי נטרפה אם קודם שמכרה או אחר שמכרה שאין ברור לנו שהגלד בג' ימים נעשה לא פחות ולא יותר אלא שבפחות אינה נעשת אבל על היתר ספק הוא. והאי דאמרת המע"ה לא תימא ר"י הוא ולא ר"ג אלא אפילו ר"ג מודה דאע"ג דלמוכר אין לו חזקה דגופא למימר אוקי בהמה אחזקתה וכשירה הות בשעת מכירה אפ"ה כיון דלא טעין טענת ברי אלא טעין שמא מודה בזה ר"ג דל"א בתר חזקה דגופא כדאמרי' לעיל אלא הדרא לדינא דהמע"ה. וסתמא קאמר כן אי לא יהיב טבח דמי בעל בהמה מייתי ראיה ומפיק וכן אי יהיב טבח דמי מייתי ראיה ומפיק מבעל בהמה ואי לא מייתי ראיה מחזיק בעל בהמה בדמים אלמא אע"פ שהדבר ידוע שאלו הדמים של טבח היו לא מצרכי' לבעל הבהמה להביא ראיה אלא לטבח שהוא מוציא מחבירו וה"נ במחליף פרה בחמור כיון שהוא תפוש בפרה על בעל הפרה שהוא בא להוציא להביא ראיה ואי לא מייתי ראיה יחזיק הלה בפרתו ותירץ דלא יהיב טבח דמי ובעל הבהמה הוא המוציא אבל לעולם אי יהיב דמי על בעל הבהמה להביא ראיה. ואקשי' ומאי פסקה למה שנה המוציא על בעל בהמה לבדו (איזה) [דאטו] קים לן דטבח בכל זימנא באשראי זבין זמנין דיהיב דמיה והוי הטבח מוציא. ואתא רמי ב"י ואמר לא תציתו ליה להני כללי דכייל יהודה אחי משמיה דשמואל הכי א"ש כל שנולד ס' ברשותו עליו להביא ראיה פי' אע"ג דבעל החמור מוחזק בדבר הידוע שהוא של חבירו כיון שהספק נולד ברשותו של בעה"פ שהרי אחרי שמשך את הפרה נולד לנו זה הספק על בעל הפרה להביא ראיה ומתני' דכלה מסייע ליה דהוא אליבא דר"ג דאזיל בתר חזקה דגופא היכא דטענה טענת ברי ומ"ש רישא מסיפא הרי גם ברישא איכא לאשה חזקה דגופא אלא כדתרצה רבה דלא [קי"ל] כר"ג דאזיל בתר חזקה דגופא ומצריך לבעל להביא ראיה אלא היכא דנולד הספק ברשותו של בעל שכבר נכנסה ברשותו אבל כל זמן שהיא בבית אביה כיון שהספק נולד ברשותו עליו להביא ראיה אע"פ שיש לו חזקה דגופא וגם הכא אית לן למימר דהוי דינא המע"ה אע"ג דבעל החמור מוחזק בפרתו שהדבר ידוע שהיתה שלו ואין זה יכול להחזיק בפרתו עד שיביא ראיה אפ"ה כיון שהספק נולד ברשותו עליו להביא ראיה ולא מיבעי' היכא דבעל

תוספות רי"ד (המשך)

החמור תפוש בפרתו שעל בעל הפרה להביא ראיה אלא אפילו אם היה הוא תפוש כגון שמכרה לו במנה ותפש לו קנין שכ"מ שעומד החמור הוא ברשותו על הלוקח להביא ראיה ואי לא מייתי ראיה יהיב דמי לבעל החמור מפני שהספק נולד ברשותו של לוקח שמשעה שתפש לו בעל החמור קנין עמד החמור ברשות הלוקח והילכך על הלוקח להביא ראיה והכי מוכח לקמן מדאותבינן ליה ממתני' דאמרי' המע"ה ואי דלא יהיב טבח דמי בעל בהמה מייתי ראיה ומפיק ואמאי ספק ברשות טבח אתיליד ומתרץ דיהיב טבח דמי והוא נקרא המוציא וה"ה נמי דאי לא יהיב דמיה עליו להביא ראיה ואי לא מייתי ראיה חייב למיפרע לבעל הבהמה כיון שהספק נולד ברשות הטבח ומאי פסקא סתמא דמילתא (א) בעל בהמה דלא יהיב איניש דמיה לא יהבינן ליה מרשותא. וכ' ר"י ז"ל איכא למ"ד ליתא להא דרמי דהא אותבינן עליה ואע"ג דפריק ההוא פריקא שינויא בעלמא הוא ולא סמכי' עליה אלא בין נולד הספק ברשותו בין שלא נולד ברשותו המע"ה ואי לא יהיב טבח דמי בעל בהמה צריך לאתויי ראיה ואיכא מ"ד האי מתני' דכלה כיון דמסייע ליה לרמי ב"י ממילא שמעינן דפירוקא דרמי דוקא היא ולאו שינויא בעלמא דאי לא תימא הכי קשיא הל' אהל' הלכך הל' כרמי וכלשון ראשון נ"ל דכי היכי דמילתא דר"י לא מיתוקמי' שפיר ה"נ מילתא דרמי לא מיתרצה שפיר ולא הוי כלה סייעתא לא לר"י ולא לרמי לר"י לא הוי סייעתא דמי קתני במתני' כלה בבית אביה לקידושין ולכתובה קתני דבעי לאתויי אב ראיה ומפיק אבל קידושין שהן תחת ידיו לעולם אימא לך דלא בעי מייתי ראיה וה"ה ה"נ גבי פרה כיון שבעל החמור תפוש בה לא בעי ראיה ועל בעל הפרה להביא ראיה ולרמי נמי לא הוה סייעתא דרמי בסייעתא אליבא דרבא דתלי טעמא מפני הספק ברשותו והא דר"א פליג עליה ותלה טעמא דמתני' משום דהוי מנה לאבא בידך אבל אי הות בוגרת אע"ג דנולד ס' ברשותה אזלינן בתר חזקה דגופא וקי"ל הל' כר"א דהוא בתרא הילכך ה"נ אע"ג שנולד הספק ברשות לוקח אי לא יהיב ליה מנה על בעל החמור להביא ראיה וכפשטא דמתני' דמחט קבעינן הלכתא דכל שהוא ממע"ה ואי יהיב טבח דמי שלו הראיה ודלא (כרמי) [כרב יהודה] ואי לא יהיב דמי על בעל הבהמה להביא ראיה ודלא (כר"י) [כרמי] וה"ה ה"נ הוי דינא בחמור שאם משך בעל החמור את הפרה על בעל הפרה להביא ראיה ואי לא משך כגון שהיה בקנין על בעל החמור להביא ראיה ומתני' דכלה לא דמיא להאי דינא כלל משום דבהאי דינא לא אזלינן בתר חזקה דגופא משום דהוא טענת שמא ומודה בה ר"ג ובמתני' דכלה דאי טענת ברי [לא] אזלי' בתר חזקה כדתרצה ר"א דהוא בתרא: וחכ"א בד"א וכו' במומין שבגלוי ראה ונתפייס הוא אבל ר"מ סבר שאפילו במומין שבגלוי יכול לטעון ולומר סבר הייתי שאני יכול לקבל כדאמרי' בגמרא לקמן במילתיה דרשב"ג וזה ששתקתי לא שנתפייסתי בהן ומחלתי שחזקה אין אדם מתפייס במומין אלא סברתי שעכ"ז אסבול מאהבתה אבל עכשיו אין מתקבל הדבר בלבי והכי אמרי' לקמן בפירקין (ב) דקס"ד מאי וחכמים סברי כיון דראה וניפייס אין זו טענה: אמר ר"נ ונכפה כמומין שבסתר דמי וה"מ דקביע לה זמן אבל לא קביע לה זמן כמומין שבגלוי דמיא והל' כחכמים: **מתני'** האיש שנולדו בו מומין אין כופין אותו להוציא רשב"ג אומר בד"א במומין קטנים אבל במומין גדולים כופין אותו להוציא. פי' לא מיבעי' אם היה בו קודם לכן שראת אותו האשה ונתפייסה בהן שאין כופין אותו להוציא וליתן כתובה. ואם היא

א) נ"ל בעל בהמה כל כמה דלא יהבינן ליה דמיה לא יהיב הבהמה מרשותיה. ב) נראה דל"ל לקמן בפירקין דקסבר ר"מ דיכולה היא שתאמר כסבורה הייתי וכו'.

SHAS MOZNAIM